

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

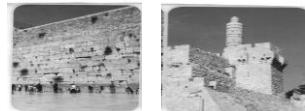
להצלחת כל התורמים לעלון, הם ובני משפחותיהם יתברכו בכל הברכות והישועות

נושא השבוע: **צום עשרה בטבת**

ההפטרה: "ויהי דבר" (יחזקאל לז)

י' טבת תשפ"ו 1606 (שנה לא')

פרשת ויגש

אחינו בית ישראל שמעו: צום העשירי (צום עשרה בטבת) יחול ביום שלישי יהפוך אותו הקב"ה לששון ולשמחה. וכן יום זה הוא יום הקדיש הכללי לקדושי השואה הי"ד

תחילת הצום: 5:38 [עמוד השחר] סיום הצום: 4:59 [בערב]
[האשכנזים לא נהגו להכריז על אף תענית (ש"ע הכמ"א סי' תקנ"ס)]

"ויאמר אזוכי האל אלוקי אביך על תירא מרדה מצרים כי לזוי גדול אשימך שם"

(בז, ג)

ידוע הדבר שבפרשיות השבוע אנו מוצאים בדרך כלל רמזים לענייני אותו שבוע. ואכן פרשת ויגש" חלה סמוך לצום עשרה בטבת ויש בה קשר חזק וישיר לענייני גלות וגאולה, לפי שהיא עוסקת בירידת יעקב ובניו למצרים שזו תחילת גלות מצרים בה היו שקועים בני ישראל 210 שנים ובסופה זכו לצאת מהמצרים והסבל ברכוש גדול וקיבלו את התורה וזכו להיכנס לארץ ישראל.

גם עשרה בטבת הוא היום בו החל המצור על העיר ירושלים שהוביל לחורבנה ולגלות עם ישראל וממנה אנו סובלים עד עצם היום הזה, ובס"ד עוד נזכה ונראה בבניינה כשעם ישראל יחזרו בתשובה לאבינו שבשמיים, ונזכה לשבת לבטח בארצנו ללא אויבים ומשטינים מסביב, איש תחת ותחת תאנתו בקרוב ממש אמן.

"...וירא את העגלות אשר שלחו יוסף לעזרת אבותו ותזוי רוח יעקב אביהם" (בז, כז)

"ותחי רוח יעקב אביהם" מה חשיבות ראה יעקב בעגלות ששרתה עליו שכנינה והרי הם יורדים לגלות למצרים? מסביר הרב אלימלך בידרמן שליט"א: "ראה את הגלגלים של העגלות בסיבוב שלהם, שכל ירידה של גלגל בסיבוב הופכת לעלייה המרמזת לגאולה".

אמנם הם ירדו למצרים אולם בפרשה זו נתגלו תעלומות, יוסף ניגלה לאחיו והאחים שבו בתשובה, יהודה הראה מסירות כלפי בנימין והיה ערב לו שלא יאונה לו כל רע... ומזה נהיה קירוב לבבות, שזה יסוד היסודות של עם ישראל לקרב הגאולה. אף סוף צום עשרה בטבת שממנו נתגלגל החורבן בא ללמדנו שעלינו להתחזק באהבת חנם ובקרוב לבבות והוא זה שיביאנו לגאולה העתידית שתביא סוף וקץ לגלות המרה הזו בה אנו שרויים במהרה אמן.

למה אנו צמים ומצטערים על עצם היום הזה?

אמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א): "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו הוא החריבו". מפרשי התלמוד מתקשים בהבנת הדברים, וכי בגלל שלא עלתה בימינו ולא זכינו לבניין בית המקדש משמע כאילו חרבנו את הבית? והלא יש פער עצום בין הדור בו בית המקדש נחרב בעוונותיהם ובנינו שרק לא זכינו לבניינו.

האדמו"ר רבי יהודה אריה לייב מגור כתב בספרו 'שפת אמת', כי דור שלא נבנה בימיו הוא דור שלא ביקש, הפציר ורצה מספיק בבניינו. לכל יהודי יש את היכולת לבנות את בית המקדש, בכמיהה ובציפייה

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 4:44-4:48 * סוף זמן ק"ש 8:39-8:41

יציאת שבת: 5:46

יציאת שבת: 5:16

יציאת שבת: 4:24

אמיתית ובתיקון המעשים. דור שלא עמל מספיק לשפר ולתקן, שלא מצפה מספיק לבנייה מחודשת של בית המקדש, הרי הוא מחריב את בית המקדש בידיים. בית המקדש לא נחרב אז לפני אלפיים שנה, הוא נחרב בכל דור ודור מחדש. דור שלא בונה אותו, שמותיר אותו בשימומו ובעליבותו, הוא דור שנושא באחריות לחורבנו. גם אם אין לנו בית המקדש, גם אם לא זכינו לבניינו, אנחנו מאמינים ומצפים, מיחלים ומקווים לבניינו מחדש, זה מה שמחזיק אותנו בגלותנו: כוח האמונה והרצון.

השקפת היהדות

דיבור בתפילה כגורם לחורבן

מעשה שהתרחש לפני מספר שנים באחד מבתי הכנסת: היה זה בעיצומה של תפילת שחרית של שבת, בעוד החזן מסלטל בקולו וכל הציבור מצטרף לשירה בהרמוניה נפלאה, לפתע נשמע צלצול חד של טלפון סלולרי מפלח את האוויר וקוטע את השירה. המתפללים הסתכלו לצדדים בתימהון גובר כדי לראות מנין בוקע הצלצול ואז ראו את אחד המתפללים יוצא עימו בריצה החוצה כשהבעה מבוהלת על פניו.... זה כוחו של הרגל, שמורגלים להיכנס כל השבוע עם טלפון סלולרי כשהוא דלוק לבית הכנסת. זה לא סוד שכיום הגורם המרכזי לדיבור בתפילה הוא המכשיר הזה ולכן יש לכבותו בטרם שנכנסים לבית הכנסת.

כותב "הכולבו", אחד הפוסקים מתקופת ה"ראשונים" על כמה בתי כנסת שנחרבו כיון שנהגו בהם קלות ראש ודיברו בתפילה (כולבו ח"א עמ' שט-שי) שהרי בית כנסת הינו מקום להשראת השכינה וכשמדבר שם דיבורי חול נוהג בזיון בקדושתו יתברך ומגרש השכינה משם, ובפרט שאין לנו כיום בית מקדש ומקום משכן השכינה עבר לבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם בבחינת "בית מקדש מעט" (ילקוט"י סי' קנא ס"ב).

והרוצה שיהיה לו חלק בבניין בית המקדש ידאג שלא לסלק את השכינה מבית הכנסת ע"י שינצור את פיו שלא לדבר בו דיבורי חול וכל שכן בזמן התפילה ויהיה עסוק כולו לדבר עם האבא הרחמן הגדול שכל חייו בידו, וינהג במורא ובכובד ראש ולא בזלזול ופטפוט. כבר נאמר (שמות יד, יד): "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" לומר לנו כאשר נחריש ונשמור על פה סגור בתפילה ובבית כנסת ולא נדבר דיבורי חול ופוליטיקה נזכה לשמירה והגנה ולמילו משאלותנו לטובה.

יהי רצון שנזכה להיות ממוקרי הגאולה ונזכה לבניין בית המקדש השלישי במהרה אמן.

מעשה שהיה

להסתכל קדימה....

בעשרה בטבת החל המצור של נבוכדנאצר על ירושלים. התוצאות היו הרסניות. ממלכת יהודה, ירושלים ובית המקדש הראשון – חרבו; יהודים רבים עונו, נרצחו ונהרגו, והעם שנותר בציון הוגלה לבבל. ונקבע יום זה גם כ"יום הקדיש הכללי" לזכר קורבנות השואה שיום פטירתם לא נודע, וכן לזכר יהודים אחרים שיום מותם אינו ידוע.

ביום זה בו מתאבלים על החורבן הנורא, מן הראוי לספר את המעשה הבא:

מעשה ביהודי מבוגר שהקדיש את חייו לשמש את תלמידיה של ישיבת פוניבז'. באהבה ובמסירות היה מקרצף את מרצפותיה, מבריק את מעקותיה ומבהיק את שמשותיה. ניצול שואה היה האיש, רק הוא ניצל, אשתו וילדיו נותרו שם, בעמק הבכא. ערירי ובודד עלה לארץ הקודש, וכשם שבא בגפו כך נותר בגפו, מכונס בתוך עצמו, אינו מדבר על שאירע 'שם', אך בנפשו פנימה התרגשו סערות אדירות של הרהורים נוגים ומחשבות מעיקות על עולם שחרב ואיננו. מעת לעת היתה מרה שחורה מתפשטת בכל ישותו, ליבו השבור לא הכיל את הכאב

הנורא, עצב ויגון קהה השתרגו על נפשו העדינה ואיימו לשבור את רוחו. או-אז היה פונה ירושלימה אל האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל "בית ישראל", שופך את לבו ואת נפשו, והאדמו"ר קיבלו בסבר פנים יפות, האזין לכל אשר על ליבו ונסך בו כוחות עד יעבור זעם וחוזר הלילה.

היה זה בשמחת תורה. בחורי הישיבה רקדו בעוז עם ספרי התורה, ובתווך הרב כהנמן זצ"ל, ראש הישיבה ומייסדה. מן הצד צמד השמש הזקן, מחא כפיים מיובלות בהתרגשות בעודו נפעם מן הריקודים, משמחת התורה ומבחורי החמד שקיפצו בעליזות לכבודה של תורה. עוד החיוך נסוך על פניו, חלפו מול עיני רוחו דמויותיהם של ילדיו הקטנים. פנים גדושי אושר ילדותי, תמימות, נעדרי תככים וערמומיות. ילדים יהודים טהורים וקדושים שנרצחו בטהרתם ובקדושתם. כפיו האטו את מחיאותיהם, עד שפסקו לחלוטין. שרירי פניו המחייכים רפו והפכו לעווית, וגופו החל רוטט למראה חזיון נורא-הוד שעלה בהרהוריו, מה היה אם.... אם לא היו ילדיו בבת עינו נרצחים על ידי הנאצים ימ"ש? וודאי היו רוקדים כעת במרץ ומפוזים לכבוד התורה.

ניצוצות של אושר היו בורקים מעיניהם והוא היה משתלב ביניהם, כתף אל כתף ורוקד עמם בשמחה ובהתלהבות. אם לא היו נרצחים. עתה אפר עצמותיהם הצעירות מפוזר אי שם. שקית הדמעות שבעיניו, שתדיר דרוכה היתה לספק חומר מרווה לעיני בעליה הדווי, כבר פתחה את נרתיקה בעת שרגליו נשאוהו בכבדות אל הרב מפונביו' וזעקה מרה וגדולה יצאה מפיו: "רבי! הילדים!" לא היה צורך ביותר מכך. הרב מפונביו' בעצמו איבד את רעייתו ואת ילדיו בימי האופל, ויבכו שניהם איש על צוואר רעהו, על מה שהיה ועל מה שהיה יכול להיות.

מיד אחר כך נשא הרב מפונביו' את ראשו ואמר "עליהם איננו צריכים לבכות. הם נרצחו על קידוש ה' והתעלו לדרגות גבוהות ונשגבות, בגן עדן מנוחתם, אפופים אושר נצחי. הם בחברת הצדיקים, הקדושים והטהורים. אנחנו צריכים לבכות על עצמנו, שנותרנו כאן בעולם הזה, לדאוג שהחיים שניתנו לנו במתנה על ידי בורא עולם, אכן יהיו מנוצלים למטרתם האמיתית. אם יום אחד שקיבלנו לחיות כאן, לא ננצל כיאות, כלום איננו משמידים אותו ושורפים אותו כלה לאפר דק?!"

חיבק הרב מפונביו' את השמש הדווי, והחלו השניים לרקוד בצוותא, כשהעיניים דומעות והרגליים רוקדות. עד שעלה החיוך והתפשט על פניו כשהוא ממלמל: "יש עוד מה לעשות בעולם הזה, כל יום הוא מתנה". הרגליים נישאו, בחורים הצטרפו והמעגל גדל, וגם הריקודים גברו ואת המסר שהונצח בליבם של הנוכחים, העבירו הם לדורות הבאים: "כל יום הוא מתנה וצריך להשתמש בה כיאות".

(מאורות הדף היומי-דרשו)

הלכות צום עשרה בטבת

פינת ההלכה

א. לפני 2451 שנים החל ביום זה המצור על ירושלים כשבעקבותיו נחרב בית המקדש [הראשון]. והכל מתענים ביום זה מפני הצרות שאירעו בו, כדי לעורר ולפתוח הלבבות לדרכי התשובה, ויהיה זה זיכרון למעשינו הרעים ולמעשה אבותינו שהיו כמעשינו עתה ובזכרון דברים אלו נשוב להיטיב את מעשינו (משנ"ב סי' תקנ"א, ב).

ב. יום זה אסור באכילה ושתייה ומותר בסיכה, נעילת נעלי עור ואישות. ורחיצה מותרת (ש"ע ס"א-ב) אפילו בחמים (חז"ע ארבע תעניות עמ' כא).

ג. הכל [בנים מגיל 13 ובנות מגיל 12 (בא"ח"ל ע"ס)] חייבים לצום בתענית זו ואסור לפרוץ גדר (ש"ע ע"ס), וכן חתן וכלה [בתוך 7 ימים לחופה] ואבי הבן, הסנדק והמוהל חייבים לצום (כ"ה"ח סי' תקמ"ט ע"ט).

ד. אלו פטורים מהצום: [אוכלים כרגיל אך ללא ממתקים ותפנוקים]: קטנים, חולה שאין בו סכנה [כגון: חולה שנפל למשכב], זקן תשוש כח [שיש לו צער גדול מהתענית], מעוברות [מחודש שלישי ומעלה או קודם אם סובלת ממיחושים, הקאות וחולשה] אשה שילדה או הפילה בתוך 30 יום אפילו אינה

מניקה, אבל אחרי 30 יום מהלידה דווקא כשמניקות בפועל פטורות מלצום, אבל אם הפסיק להניק [או מפלת] והן בתוך 24 חודשים ללידה חייבות לצום, אא"כ מרגישות חולשה וצער להמשיך את תעניתן אזי די להן בתענית שעות כפי יכולתן (חז"ע עמ' נז-זס).

ה. חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר (ש"ע סי' תקס"א) מכל מקום הישן [אפילו שלא על מיטתו (משנ"ב ס"ס) אלא ע"ג שולחן וכי"ב (חז"ע עמ' יב)] שנת קבע [מחצי שעה ומעלה (פסקי תשובות סי' ד ס"ג, כה"ח סי' ד ס"ק נה)] בליל התענית הרי כבר אז מתחיל להתענות (ש"ע סי' תקס"ד ס"א), אבל אם ישן בתחילת הלילה במשך כמה שעות ועדיין לא אכל ארוחת ערב והתעורר, מותר לו לאכול ארוחת ערב אף שלא עשה תנאי, שמסתבר שלא קיבל עליו את התענית עד שיאכל ארוחת ערב (חז"ע עמ' יב).
ו. אם התנה קודם שהלך לישון שבדעתו לקום קודם עמוד השחר לאכול ולשתות, מותר לו לאכול ולשתות עד עמוד השחר (ש"ע סי' תקס"ד ס"א).

לספרדים: צריך תנאי גם אם רוצה רק לשתות (משנ"ב ס"ק ו) אך אם שכח להתנות וקם קודם עלות השחר וחש צימאון, המקל לשתות [קודם עלות השחר] יש לו על מה לסמוך ובפרט אם הוא רגיל לשתות בכל לילה (חז"ע עמ' יא).

לאשכנזים: אם רוצה לקום רק כדי לשתות אינו צריך תנאי (הרמ"א ס"ס).

ז. אם התחיל לאכול בתוך חצי שעה לפני עמוד השחר [עמוד השחר = 5:38] אין לאכול סעודת קבע, אלא פחות מכביצה (=54 גר') לחם או מזונות, ושאר מאכלים אפילו יותר (ש"ע סי' כט משנ"ב ס"ק כז, הלכה ברורה (דוד יוסף) ח"ה סי' פט ס"כח).

ח. במקום צורך יש להקל לטטוף פיו במים בקומו משנתו בבוקר ולצחצח שיניו במשחת שיניים אך יזהר שלא להכניס לפיו יותר משיעור רביעית מים (=רבע כוס) בבת אחת וכופף ראשו שלא יבלע כל שהוא מן המים ויפלוט הכל (חז"ע עמ' כח). [במקום צורך = כשקשה לו ביותר שלא לטטוף פיו או למי שיש ריח בפה אם אינו מנקה] (תורת מועדים פ"א ס"א).

ט. אדם בריא שמתענה אך עליו לבלוע כדורים או לשתות תרופות נגד מיחושי ראש חזקים וכדו', מותר לו לבלעם בלי מים כל שאין בהם טעם ערב לחיך, [אבל אם החיך נהנה מהם אין להתיר אא"כ יעטפה בניילון שאז יהיה מותר לבלעה] ואם אי אפשר לבלוע הגלולה בלי מים מותר לו לבלוע עם מעט מים. (חז"ע עמ' ל-לא, ילקו"י ארבע תעניות סי' תקנ"א ס"מ). ואם הגלולות הן לצורך רפואת חולי פנימי וכי"ב יש להקל בכל אופן, ואם קשה לו לבלעם רשאי להקל אף עם מעט מים ויזהר שלא ישתה רביעית בבת אחת (תורת מועדים סי"ג).

י. מי ששכח ובירך ביום התענית על דבר מאכל או משקה יטעם ממנו משהו כדי שיהנה גרונו, שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה (יצי"א ח"ב חיו"ד סי' ה' ס"ק ו).

יא. יש להקל למסעדות וקיוסקים לספק מצרכי מזון לאוכלים ושותים ביום התענית, מ"מ נכון שיתלו שלט גדול במסעדה במקום בולט "היום יום צום" (חז"ע עמ' ל ס"ד).

יב. השרוי בצום יכול לטעום מן התבשיל לדעת אם חסר בו תבלין או מלח עד כדי שיעור רביעית (רבע כוס מים) ובלבד שיפלוט, שהטעימה כאן אינה בכלל אכילה ושתיה האסורים (ש"ע סי' תקס"א ס"א חז"ע עמ' כז). ויש המחמירים בזה (שערי נחמה לגר"י טעונ"כ עמ' טז). והאשכנזים מחמירים בזה בכל תענית (הרמ"א סי' תקס"א סי' ילקו"י סי' תקנ"א ס"מ).

יג. מי שאינו מתענה [וה"ה שיודע שלא יסיים את הצום (תורת מועדים עמ' קו)] לא יהיה שליח ציבור ולא יעלה לתורה לקריאת פרשת "ויחל" ביום הצום, ואם הוא כהן יחידי יצא מביה"כ ויקראו לתורה לישראל שמתענה במקומו, וה"ה ללוי או לישראל אפילו קראו לו והוא אינו מתענה ירד ויעלו מתענה אחר במקומו, ולא יישא כפיו במנחה, (ש"ע סי' תקס"א ס"א-כה"ח ס"ק עז וילקו"י). לכתחילה יש לעלות כהנים לדוכן במנחה רק בתוך חצי שעה לשקיעה [שקיעה=4:47] ולפני כן לא יעלו, אבל אם עלו לא ירדו (ב"ח א' פ' תורה ס"כג) אבל לפני פלג מנחה (3:57) אין לעלות כהנים כלל, ויש למחות בנוהגים כן (הליכות עולם ח"א עמ' רכב).

יד. בבית הכנסת אף אם אין עשרה צמים אלא שישה שהם רוב מניין, והשאר פטורים מלצום כגון: חולים, יכול שליח הציבור לומר "עננו" בברכה בתפילת 18, ויכולים להוציא ספר תורה לקריאת פרשת "ויחל" (חז"ע עמ' פ ס"ו).

טו. נוהגים לתת צדקה לפני במנחה ביום התענית [כדי שיהיה לו כסף לאוכל לשבור הצום] (ס"ס עמ' מז).
טז. ישמור עצמו מכעס כל השנה ובפרט ביום התענית (כה"ח סי' תקמ"ט ס"ק יא).

לעלון נדרש מפיץ בהתנדבות לחלוקת העלונים כל שבוע באזור ח' אשדוד לפנות לאיחוד

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonthaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com
אנו זקוקים עדיין לתרומות - שם חשבון: האיחוד פרשת שבוע מסי' חשבון: 111396 סניף: 516 בנק מסד 46